

7. LØYSINGSFORSLAG

7.1. Stasjonshagen

Dagens situasjon

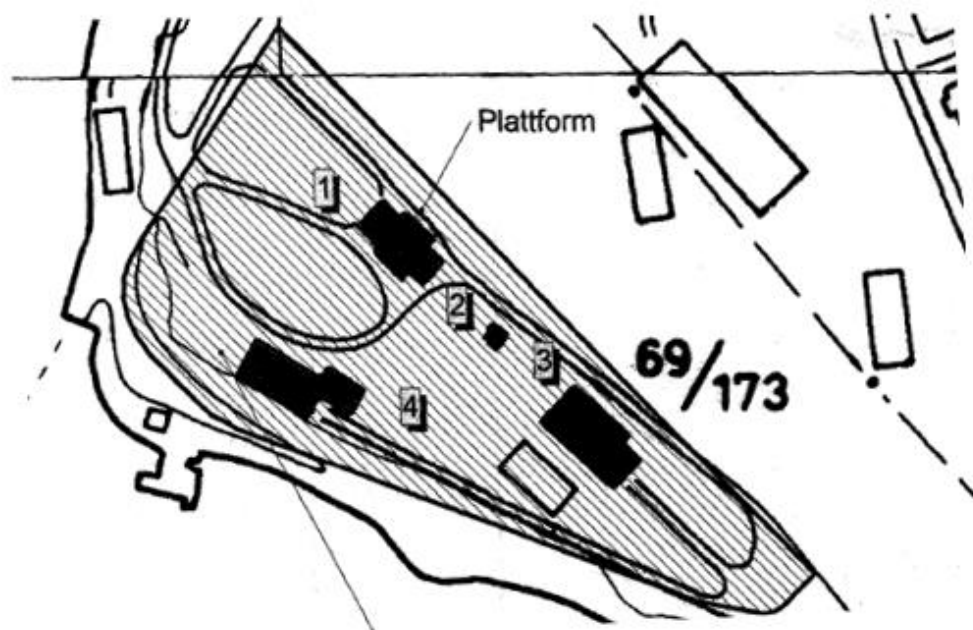
Byglandsfjord stasjon og litt av uteområdet, november 2020. Foto: Agder fylkeskommune

Byglandsfjord stasjons uteområde består i dag av gressbakke, blåbærlyng, mange flotte store trær og en del rododendron. Det er lite igjen av tidligere hageanlegg, men man kan se konturene av tidligere utforming.

Fredning

Byglandsfjord stasjon ble fredet av Riksantikvaren i 2004. Dette innebærer at stasjonsområdet skal bevares mest mulig slik det er, større trær skal bevares, men det er mulig å rydde opp der hvor det har grodd til. Tiltakene som utføres på et fredet anlegg eller område må ikke komme i konflikt med fredningsformålet eller fredningsbestemmelsene.

Installasjoner og tiltak som er flyttbare og/eller reversible er å foretrekke. Det skal ikke foretas endringer som vil medføre en vesentlig endring av områdets karakter. Her kan man imidlertid se på unntak dersom det handler om tilbakeføring. Tilbakeføring skal gjøres på dokumentert grunnlag, noe som kan være en utfordring her da man ikke vet helt sikkert hvordan hagen så ut. (Ref. Agder fylkeskommune kulturminneavdeling)

Kartet viser området som omfattes av fredningen fra 2004.

Historikk

Det var jernbanens egne folk som sto for all utbygging av banenettet, stasjonsbygningene og alle bygninger ellers. Anleggsingeniørene, med gartneres hjelp, sørget for at det ble anlagt en viss form for beplantning ved stasjonene. Disse anleggene ble omtalt med stor interesse, både av de reisende og av jernbanens eget personale. På et vis var stasjonshagene de første offentlige parkanlegg utenfor de sentrale byene. Stort sett har anleggene hatt en enkel og pen utforming, men de har vært sparsomt utstyrt.

(Ref. Tidsskriftet Fortidsvern 12. årgang nr.1-1986)

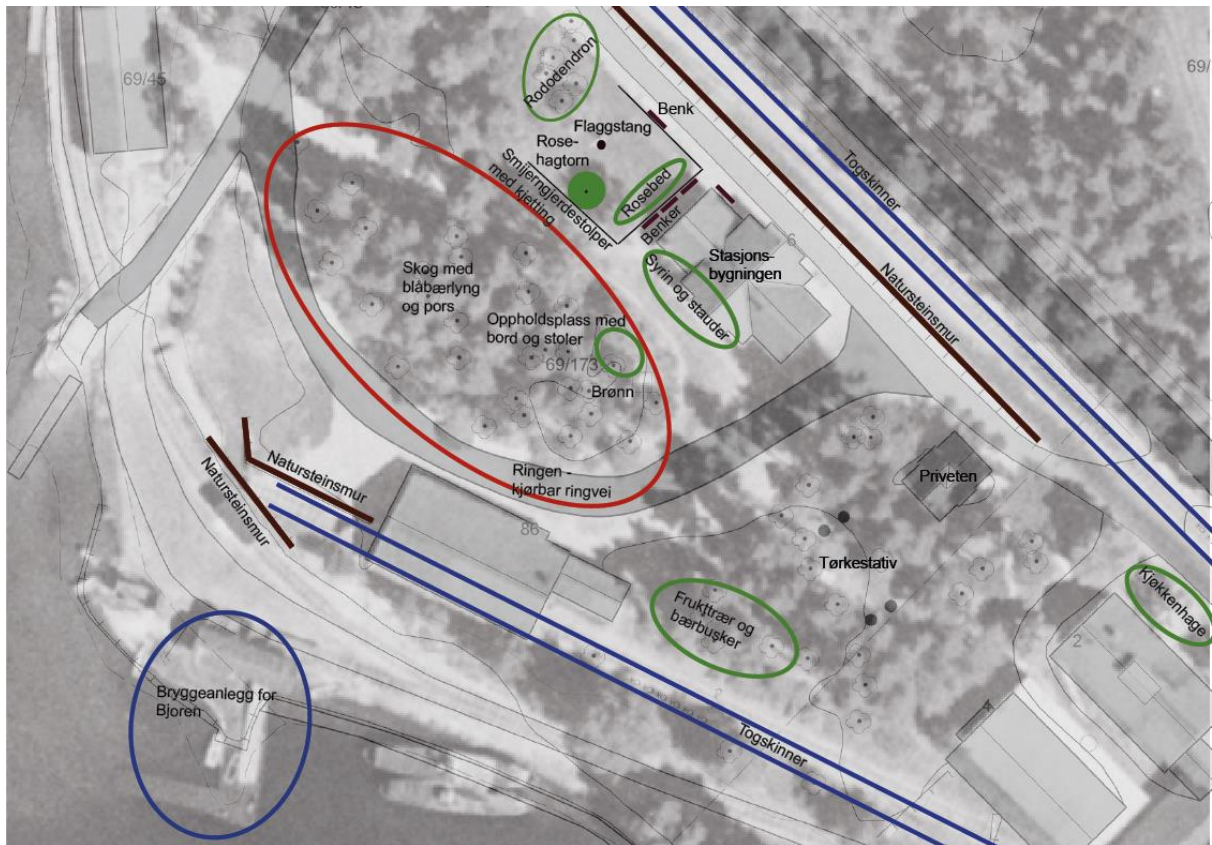
Opprinnelig ble områdene rundt stasjonsbygningen ofte anlagt som stasjonsparker med slyngende stier mm. De var anlagt for at de reisende kunne promenere i parken, da toget hadde lenger opphold på stasjonene. Dette kunne for eksempel være fordi vogner skulle skiftes, gods skulle lastes av og på, vann og kull skulle fylles på damplokomotivet osv. Siden hver kupe i toget hadde inngang fra togsiden, dvs. karetvogner uten gjennomgående korridor som i dag, var det ikke toalett på togene. De reisende måtte bruke priveten (utedoen) på stasjonen til dette.

Med tiden ble det umoderne å promenere i parker, så de slyngende stiene grodde ofte igjen og stasjonsparkene gikk etter hvert over til å bli hage tilknyttet stasjonsmesterleiligheten – altså «stasjonshager». *(Ref. Christian Wesenberg, sjefarkitekt Stasjoner og Arkitektur Bane NOR)*

Ved opparbeidelsen av en stasjonspark på Byglandsfjord stasjon ca. 1896 har de sannsynligvis brukt en lokal gartner, uten spesiell tilknytning til jernbanen. Det er ikke funnet bilder fra denne første opparbeidelsen. Stasjonsparken i Byglandsfjord ble som de andre stasjonsparkene omarbeidet fra park til hage.

Stasjonshagen fikk i 1958 diplom fra NSB for vakkert og velstelt hageanlegg. Det er derfor naturlig å tenke at det da var en veletablert hage med god utforming.

I dette prosjektet er det tatt utgangspunkt i informasjonen som er funnet om hvordan hageanlegget så ut i tidsperioden rundt 1940-60. Informasjonen er hentet fra bilder fra Setesdalsbanens nettsamling, samt private bilder fra Jorunn Greibeslands album. Jorunn, deltok også på møte/befaring hvor hun fortalte om hvordan hagen så ut i den tiden hun bodde der (1939 til 1957)

Kartet viser historisk kart fra 1958, supplert med dagens situasjon og innmålte trær. I tillegg er informasjon fra Jorunn Greibesland lagt inn.

Bildene er hentet fra Setesdalsbanens nettsamling og viser stasjon og hage på 60-tallet.

Bildene er lånt fra Jorunn Greibestads private album. Bildet til venstre viser Jorunn i hagen i 1940. Bildet til høyre viser familien i hagen i 1943.

Forslag til opparbeidelse av hagen

Hageplanen viser et forslag til hovedgrep for hagen. Det er tatt utgangspunkt i kunnskap om tidligere utforming av hagen. Fredningen er hensyntatt og forslaget er utformet med tanke på at anlegget skal være enkelt å drifte og vedlikeholde. Utformingen skal ivareta ønske om økt bruk av området og at hagen skal være en attraksjon og besøksmål både for fastboende og tilreisende.

Materialbruk

Materialene er foreslått med utgangspunkt i stedets historikk og bruk. Installasjonene som er foreslått er mulige å fjerne uten at de har satt spor. Det er også etterstrebet å velge gjenbrukte og resirkulerbare materialer.

Veier, stier og plasser:

Hovedgrepet i planen er å tilbakeføre «ringen» - kjøreveien/vandrestien som tidligere ble mye brukt. Sammen med veien på nordvestsiden av stasjonsbygningen og opparbeidete stier vil hageanlegget bli tilgjengelig for alle og godt egnet for arrangementer og besøk. Det legges opp til en større uteplass utenfor frivillhetssentralen/kafeen. Stier gjennom dagens gressplen er foreslått lagt med grus/gjenbrukte sviller. Sitteplasser utenfor kafeen kan evt. legges med nye «sviller» for å sikre et jevnt dekke egnet til formålet.

Venstre: Møre Royal fra Talgø 7,5 x 20 x 180, Høyre: Westwood AS Jarrah jernbanesviller for hage og park 13x30x213, gjenbrukt og resirkulert

Møblering:

I parken/hageanlegget sto det tidligere benker plassert flere steder som vente- og hvileplasser. Benkene vil sammen med veisystemet og beplantning gi den nye hagen samme hovedgrep som hagen hadde før. Det er foreslått benker med historisk design som likner på benkene som sees på de historiske bildene.

<https://hagebenken.no/produkt/hagebenker/hagebenk-lars>

I tillegg er det foreslått å legge til rette for opphold og benker inne i «ringveien» siden dette er et sentralt område og kan tilby sitteplasser utenom kafeområdet. Her kan besøkende ha med niste og bruke området fritt.

Bildene viser eksempler på benker rundt trær, noe som kan være egnet i området innenfor «ringveien»

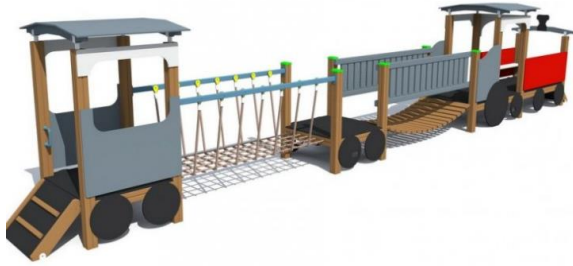
De historiske bildene viser at hagen vest for stasjonsbygningen var gjerdet inn av et kjettinggjerde festet i smijernsstolper. Gjerdet ligger lagret i kjelleren på stasjonsbygningen og foreslås restaurert og satt opp igjen

Venstre: Bilde fra 1940 som viser gjerdet. Høyre: Bilde viser gjerdestolpene som ligger lagret i kjelleren. Foto: Agder fylkeskommune.

Lekeområde:

For å gjøre området attraktivt for barnefamilier og unge er det foreslått å bruke litt av området til lekeapparater. Et tog , en dumpe og en huske plasseres mellom trærne i området sørvest for stasjonsbygningen.

Venstre: Tog fra Klatrebarna.no for 15 barn (1-6 år). Gress som fallunderlag.

Høyre: Huske fra Klatrebarna.no for 6 barn/unge. Sikkerhetssone ø14

Plantebruk:

Planteforslagene er hovedsakelig basert på informasjon fra Jorunn Greibestad. Det er lagt vekt på å velge historiske roser og stauder med mye duft. Variasjon i blomstringstid er også hensyntatt så hagen blir attraktiv å besøke både vår, sommer og høst. Plantene som vises er kun forslag. Det anbefales å lage en detaljert planteplan i neste planfase.

Hvit duftsyrin (Syringa vulgaris «Alba»), Rosehagtorn (Crataegus laevigata «Paul Scarlet»), Gullregn (Laburnum x watereri «Vossii») er alle små trær som tidligere har stått i hagen. Det er her valgt en gullregnhybrid som ikke er giftig.

Rosebed er foreslått innenfor det restaurerte smijernsgjerdet nordvest for stasjonsbygningen. Det er valgt historiske roser som blomstrer lenge og dufter godt.

Historiske, velduftene rosesorter; Ghislaine de Feligonde, Baron Girod de L`Ain og Stanwell Perpetual.

Hageplanen viser også en del staudebred. Stauder er anvendelige planter som dør ned om høsten og kommer nye og friske opp om våren. Staudebred kan komponeres i alle mulige ulike farger og høyder og blomstringstiden kan variere fra tidlig vår til sen høst. Staudene som er forslått er planter som ble mye brukt på 1900-tallet, også kalt oldemorstauder.

Peoner (Paeonia lactiflora), Bakkeryllik (Alchemilla mill. «Desderos»), Hestemynte (Monarda «Cambridge Scarlet»); Kjempekrage (Leucanthemum x superbum «Snow Lady»), Ormedrue (Actaea ramosa «Atropurpurea») og Stjerneskjerm (Astrantia major)

